

ITTA MUNKKA, HOLAZOTTHON?

FABRICIUS ANNA

ÜZENET A TESTVÉREMTŐL

2023-2024
analóg fotográfia

MESSAGE FROM MY SISTER

2023-2024
analogue photo

KÖSZÖNET

THANKS

Köszönet mindazoknak, akik a művek megszületéséhez hozzájárultak.
Thanks to all those who contributed to the conception of the works.

A hazánkban dolgozó munkások, akik több ezer kilométerre utaztak az otthonuktól, hogy jobb életkörülményeket teremtsenek a családjuk számára | The people working in our country, who travelled thousands of kilometres from their homes to create better living conditions for their families:

Aheswar Rai, Mana Maya Tamang, Insayatul Urbayanti, Myo Min Soe, Su Thaw Han, Angrej Singh, Lakhesar Bhinder Singh, Maninderjit Singh, Kitipong Wongsai, Mr. Orathai Sengha, Mrs. Orathai Sengha, Ramanjeet Kaur, Mandeep Singh, Wutt Yee Htoo, Cho Nwe Lwin, Kyi Myint Aung, Nguyen Phoung Linh, Mi Ei Ei Hlaing, Zin Mar Moe, Navdeep Singh

A tolmácsok, akik magukhoz hasonló helyzetben élő társaiknak segítenek | The interpreters who help their compatriots in similar situations as themselves: Yolanda Abel, Wittawin Panta, Navdeep Singh

A munkások családtagjai, akik üzenetet küldtek | The workers' families who sent their messages.

A munkáltatók, akik megbíztak a munkásaikban és a művészből | The employers who trusted their workers as well as the artist: Bio-Fungi Kft., Martontej

Videók hangtervezése és utómunka | The sound design and post-production of the videos: Krasz Ádám – Lőrinczi Áron, Nagy Tamás

Köszönet a kiállítás és kiadvány létrehozásában közreműködőknek.
Thanks to all those who contributed to the exhibition and publication.

szövegek | texts: Kun Árpád, Meszmann Tibor
grafika | design: Császár Adrienn – Kaszanyi Nóra
angol fordítás | english translation: Sipos Dániel
kivitelezés | installation: Badak Ferenc, Batári Attila, Kemény Gyula, Kodolányi Judit, Pátkai Sándor
kommunikáció | communication: Szikra Renáta
adminisztráció | administration: Károly Erzsébet

Külön köszönet | Special thanks:
Vattamány Ágnes, Szénási Adrienn, Bodó Ágoston, Golicza Zoltán, Szőczey Zoltán, Damokos Csaba

FABRICIUS ANNA, művész | artist
CSATLÓS JUDIT, kurátor | curator

Van magyar nevem. A magyar nevem Ildi. Ez a két rövid mondat magába sűrít számos olyan ellentmondást, amely egy idegen országban dolgozó munkás mindennapjait meghatározza. A kollégák névadása egyszerre jelenti az identitása megkérdőjelezését és eltörlését, miközben jelzi a törekvést egymás megértésére a közösen végzett munka során. Jelenléte egy számára ismeretlen kultúrában tanúskodik a globális kizsákmányolás egyik meghatározó formájáról; pedig ő maga azért kelt útra, hogy kitörjön a generációkon át öröklődő szegénységből vagy egy elnyomó politikai rendszer szorításából. Alkalmi lakóhelyén szinte láthatatlanul zajlik az élete, ahogy otthon maradt családjában is csak virtuálisan van jelen, nem vesz részt a rokonai együttlétekben, hétköznapokban és ünnepeken. Insiyatul Urbayanti valódi nevének hangzásáról magyar kollégáinak még benyomásai sincsenek, szerettei megszólítása és becézése pedig alig hallható ebből a távolságból.

Fabricius Anna fotó- és médiaművész évek óta kutatja a munka változó kulturális és egyénformáló szerepét, jelenleg pedig a globális munkamegosztás következtében egyre gyakoribbá váló, országhatárokon átívelő családi kapcsolatok működését vizsgálja. Az elmúlt időszakban a mezőgazdaságban vagy a feldolgozóiparban hosszabb-rövidebb ideig alkalmazott távolkeleti (nepáli, mianmari, thaiföldi, fülöp-szigeteki, indiai) munkavállalókkal dolgozott együtt, köztük Insiyatul Urbayantival. Többségük fiatal, szegény férfi és nő, akik mindennapjait a szerződésekkal korlátozott mozgásszabadság, szigorú napirend, alacsony bérek határozzák meg.

A világ szegényebb és gazdagabb régiói között folyamatos a munkaerő vándorlása, így Magyarország befogadóként és kibocsájtóként egyaránt érintett a munkások országok közötti

I have a Hungarian name. My Hungarian name is Ildi. These two short sentences encapsulate many of the contradictions that define the everyday life of a worker in a foreign country. Names given by colleagues at once question and erase identity, while at the same time indicating an effort to understand each other in the course of working together. Her presence in a culture she is unfamiliar with bears witness to a dominant form of global exploitation, even though she embarked on a journey to break out of transgenerational poverty or the grip of an oppressive political regime. Her life passes almost invisibly in her temporary residence, just as she is merely a virtual presence in her family back home, not being part of family gatherings, weekdays and holidays. Insiyatul Urbayanti's Hungarian colleagues are utterly oblivious to the way her actual name is pronounced, and the terms of endearment her loved ones use to call her can hardly be heard from this distance.

Photographer and media artist Anna Fabricius has been researching the changing cultural and personality-shaping role of work for years, and is currently investigating the increasingly common transnational family relationships resulting from the global division of labour. Recently, she has been collaborating with workers from the Far East (Nepal, Myanmar, Thailand, Philippines, India), such as Insiyatul Urbayanti, who have been employed for shorter or longer periods in agriculture or process manufacturing. The majority of them are young, poor men and women whose daily lives are characterised by restricted freedom of movement, strict daily schedules and low wages.

There is a constant migration of labour between the poorer and richer regions of the world, and so Hungary is involved in the movement of workers between countries both as a host and as

mozgásában. Az *Itt a munka, hol az otthon?* című kiállítás napjaink legégetőbb kérdéseit érinti, köztük az emberi jogokról szóló diskurzust, melyet korlátozó bevándorlási szabályozások kísérnek. Ebben a vonatkozásban a kiállítás címe több jelentést hordoz. Gondolhatunk a munkára, mint egy olyan hatalmi eszközre, amely az otthonuk elhagyására kényszeríti az embereket, meghatározza az élettereiket, a napi ritmusukat és személyes kapcsolataikat. Magába foglalja az átmeneti helyzetből adódó bizonytalanságokat is, amikor valaki sem a szülőhelyén, sem a munkahelyén nem érezheti magát otthonosan. Végül utal a pénzkereseti és a családi otthon fennmaradását biztosító gondoskodási munka közti dilemmákra, tehát a gazdaság, a társadalom és a kultúra újratermelődése közötti feszültségekre.

A TALÁLKOZÁS

Amikor találkozunk egy *vendégmunkással*, a létezésük egyetlen ideiglenes helyhez és időhöz kötött dimenzióját érzékeljük. Nem ismerjük a kultúrájukat,

a szokásaikat, a barátaikat és rokonaikat, amelyek segítségével képet alkothatnánk a teljes életükről. A kulturális távolság legyőzése megkövetelte Fabricius Annától, hogy az alkotás menete kövesse az ismerkedés, a kölcsönös érdeklődés, a bizalom kiépülését. Ez a lassú folyamat tükröződik az intimitás határait őrző fényképek, videók és interjútrédékek tartózkodó dokumentarista jellegében.

ITT A MUNKA,
HOL AZ OTTHON?

2023-2024
videostill

HOME IS WHERE
WORK IS

2023-2024
videostill

JUDIT CSATLÓS
WHAT CAN WE LEARN FROM FOREIGN WORKERS?

8

9

an exporter. The exhibition *Home is Where Work is* addresses some of the most pressing issues of our time, where the discourse on human rights is accompanied by restrictive immigration regulations. In this respect, the title of the exhibition carries several meanings. We can conceive of work as an instrument of power that forces people to leave their homes, determines their living spaces, their daily rhythms and their personal relationships. The title also addresses the insecurities of the transitory situation in which one can neither feel at home in their birthplace or at work. Lastly, it refers to the dilemmas between money-making work and care work to maintain the family home, and thus to the tensions between the economy, society and the reproduction of culture.

THE ENCOUNTER

When we encounter a *guest worker*, we perceive a single temporary dimension of their existence, tied to a certain time and place. We have are unfamiliar

with their culture, their customs, their friends and relatives, that would help us get a picture of their life as a whole. Overcoming this cultural distance required Anna Fabricius to implement a creative process that would follow the path of getting acquainted, developing mutual interest and eventually trust. This slow process is reflected in the reserved documentarian nature of the photographs, videos and interview fragments that maintain the boundaries of intimacy intact.

A fényképek a munka szünetében, pihenés vagy sportolás közben, többnyire a munkahelyen vagy annak közvetlen környezetében ábrázolják a munkásokat. Azonban soha nem látható a munkavégzés maga, a privát terek, a személyes viszonyok vagy a hátrahagyott családhoz kapcsolódó emléktárgyak. Sőt, hagyományosan a személyiséget kifejező portrékon is csak részlegesen látszanak a tekintetek az arcot kitakaró munkaeszközök mögött. Amit látunk, az a beszéd töredékességéhez igazodik. Ahhoz, ahogy a külföldi munkások az idegen nyelv szabályai szerint, szaggatottan és egyszerű mondatokban mesélnek nehéz egzisztenciális helyzetükről, a szabad mozgásuk korlátozásáról, a családtól való elszakadásról, hiányról és felelősségvállalásról, az otthoni élet nehézségeiről, a munkanélküliség, az elérhetetlen orvosi és oktatási szolgáltatások, és a kilátástalanság problémáiról.

A külföldi munkások sem az alkalmi, sem szülőhazájuk közszolgáltatásaiból és gondoskodásából nem részesülnek. Ideiglenesen helyhez kötött életüket a magára hagyottság jellemzi, a biztonság, a támasz és a regenerálódás hiánya határozza meg. Szociális és érzelmi jólétük (vagy éppen nélkülözésük) azon múlik, hogy kapnak-e vagy sikerül-e teremteniük szabad időt arra, hogy közösséggé szerveződjenek. Ahogy az egyik érintett megfogalmazta: *Most már ezek az emberek a családom. Bár Thaiföld különböző tartományjaiból származunk, amikor együtt vagyunk közösen főzünk, közösen élünk, közösen focizunk. Ha bármilyen problémánk van, segítünk egymásnak.*

A közösségi események és étkezés megszervezése jelentős munkát, tudást és készséget feltételez, mint például a thai konyha alapanyagainak megtermelését, a hozzávalók beszerzését, a kulturális tapasztalatok és emlékek mozgósítását. Ezek a tevékenységek nem csak az érzelmi és közösségi biztonság megteremtéséről szólnak, hanem egy számunkra láthatatlan csoport túléléséről, is. Ez az egymásért végzett munka sok tekintetben rokon a házimunkával, amely Nancy Fraser meghatározása szerint hozzájárul *a közösségek építéséhez, a közös jelentéstartalmak ápolásához, valamint olyan érzelmi beállítódásokhoz és értékek megőrzéséhez, amelyek a társadalmi együttműködés alapjául szolgálnak.*

ÜZENET A
KISLÁNYOMTÓL

2023-2024
analóg fotográfia

MESSAGE FROM MY
LITTLE DAUGHTER

2023-2024
analogue photo

Tehát a közösségi öngondoskodás magában hordozza a lehetőséget az összetartozás és a szeretet megélésére, az egyenrangú viszonyok révén az egyéni szabadság megtapasztalására.

A KAPCSOLAT

A látható hely a saját fizikai jellemzői mellett ma már része egy határokon átívelő kommunikációs hálózatnak is. A videó-installáció visszatérő jelenete, amikor

a sötétből kibontakozó arcokat csak egy laptop vagy egy telefon fénye világítja meg. Ez a kép összhangban áll azzal a jelenséggel, hogy az utazók és az otthontalanok számára nélkülözhetetlen eszköz az internet és az okostelefon, amely biztosítja a kapcsolattartást és az érzelmi kötődések megerősítését a családdal. A külföldi munkások ezek segítségével intézik a hazautalásokat is, fordítanak a nyelvek között vagy szereznek információkat jelenlegi és távoli hazájukról. A globális hálózatokon keresztül küldött fényképek és üzenetek áramlása leképezi az emberek mozgását, kapcsolati hálóját és talán a vágyait is.

Fabricius Anna a fényképek új társadalmi szerepére reflektálva arra kérte a munkásokat, hogy küldjenek egy szelfit magukról valamelyik családtagjuknak, aki azt egy üzenettel vagy rajzzal kiegészítve juttatja vissza. Ezek az önarcképek vagy a kollégák által készített felvételek ugyanolyanok, mint bárki más közösségi oldalon megosztott szelfije: vidáman néznek a kamerába Budapest valamelyik nevezetessége előtt, vagy magabiztosan pózolnak mindennapi környezetükben. Olyan fotókat küldtek magukról, amilyennek látszani szeretnének és amelyek megőrzik a szeretteikben róluk élő képet. A hozzátartozók pedig a számtalan különféle képszerkesztő program segítségével játékos megjegyzésekkel, tagekkel (nevekkkel) vagy egyszerű rajzokkal, szimbólumokkal egészítették ki a távollévő portróját. Fabricius az így létrejött jeleneteket visszafordította a valóságba, amikor a digitális montázsokat valós helyszínen megrendezte és (az analóg fotótechnika esztétikai sajátosságait megőrizve) egy nagyformátumú kamerával lefényképezte. Ez az eljárás fizikailag

The photographs show workers at their workplace or its immediate surroundings, mostly while taking a break, resting or doing sports. However, the work itself, the private spaces, the personal relationships or the keepsakes associated with the family left behind are never shown. In fact, even in portraits, which traditionally express personality, the subjects' eyes are only partially visible behind the work tools that obscure their face. What we see matches the fragmentariness of their speech. The way the foreign workers talk, in broken and simple sentences, according to the rules of a foreign language, about their difficult existential situation, their restricted freedom of movement, their separation from their family; about deprivation and responsibility, about the difficulties of life back home, the problems of unemployment, the inaccessibility of medical services and education, about hopelessness.

Foreign workers neither benefit from the public services nor the care of either their temporary place of residence or their homeland. Their temporarily stationary lives are characterised by abandonment, lack of safety, support and regeneration. Their social and emotional wellbeing (or deprivation) depends on whether they are provided, or manage to make, free time to organise themselves into a community. As one of them put it, *these people are my family now. Although we come from different provinces of Thailand, when we are together, we cook together; we live together and play football together. If we have any problems, we help each other out.*

Organising community events and meals requires a lot of work, knowledge and skills, such as producing or sourcing the ingredients required for Thai cuisine, as well as mobilising cultural experiences and memories. These activities are not only about creating emotional and communal safety, but also about the survival of a group that remains invisible to us. In many ways, this work for each other is akin to housework, which Nancy Fraser describes as something that contributes to *building communities, producing and reproducing the shared meanings, affective dispositions, and horizons of value that underpin*

A BORJÚGONDOZÓ

2023-2024
analóg fotográfia

THE CALFKEEPER

2023-2024
analogue photo

TEHENÉSZET

2023-2024
analóg fotográfia

CATTLE FARM

2023-2024
analogue photo

JUDIT CSATLÓS
WHAT CAN WE LEARN FROM FOREIGN WORKERS?

17

social cooperation. Thus, collective self-care bears the potential of experiencing belonging and love, peer relationships and individual freedom.

THE RELATIONSHIP

In addition to its local physical characteristics, the visible place is now part of a communication network that reaches across borders. A recurring scene in the video installation is when faces emerging from the darkness are illuminated only by the light of a laptop or a phone. This image is in line with the phenomenon of the internet and the smartphone serving as indispensable tools for travellers and people without a home to stay in touch with their family and reinforce emotional bonds. These devices are also used by expatriate workers to make transfers home, translate between languages or obtain information about their current and distant homelands. The flow of photos and messages sent through global networks maps people's movements, contact network and perhaps even their desires.

Reflecting on the new social role of photographs, Anna Fabricius asked workers to send a selfie of themselves to a family member, who would return it with a message or drawing. These self-portraits or snapshots taken by colleagues are just like anyone else's selfies shared in social media: they look cheerfully into the camera in front of a landmark in Budapest or pose confidently in their everyday surroundings. They sent photos of themselves that show them as they want to be seen and that preserve the mental image their loved ones keep of them. In return, using a wide variety of photo editing software, the relatives added playful comments, tags (names) or simple drawings and symbols to the portrait of the absent person. Fabricius transmuted the resulting scenes back into reality by staging the digital montages in actual locations and photographing them with a large-format camera (preserving the aesthetic qualities of analogue photography). This process transfers into the same physical space and thus

egy térbe tereli és ezáltal szimbolikusan helyreállítja azt a kapcsolatot, amely a fényképezett személy és a távollévő családtag között fennáll.

A kiállításon a munkások életének számos vonatkozása rejtve marad, amely tudatosítja a nézőben, hogy bizonyos emberek élete, küzdelmei, cselekvései és személyisége láthatatlan a társadalom számára. Ez a diszkrét távolságtartás a fényképezés során megkérdőjelezi a fotós hagyományosan kitüntetett pozícióját is. A megfigyelőét, aki átlátja a bonyolult összefüggéseket és kamerájával rögzíti és megmutatja az igazságot. Fabricius Anna amikor az érintettekkel közösen újrátölti az online családi csoportok fotómegosztási gyakorlatát, egyben rávilágít a fényképek jelenkori társadalmi szerepére. Ezek a művek új fénybe helyezik a munkás közösségek életét egy olyan időszakban, amikor a globális munkavállalás új formái és hálózatai épülnek ki hazánkban. Ha azt kérdezzük, mit tanulhatunk a vendégmunkásoktól, akkor a művekről leolvastva elsősorban a felelősségvállalást, a család-szeretetet és a gondoskodás képességét említhetjük.

18

IRODALOM ——— Castells, Manuel (2006): *A hálózati társadalom kialakulása. Az információ kora I.* (ford. Rohonyi András) Budapest, Gondolat-Infonia.

Fraser, Nancy (2024): *Kannibál kapitalizmus.* (ford. Bakó Júlia) Budapest, Open Books.

Sassen, Saskia (2006): *Új globális osztályok és politikai implikációk.* In Diamond, Patrick – Giddens, Anthony (szerk.): *Írások az egyenlőtlenségről, az egyenlősdiről – és az új egyenlőségről.* (ford. Bikics Milán) Budapest, Demos könyvek, 187–200.

ITT A MUNKA, HOL AZ OTTHON?

2023-2024
videostill

HOME IS WHERE WORK IS

2023-2024
videostill

JUDIT CSATLÓS
WHAT CAN WE LEARN FROM FOREIGN WORKERS?

19

symbolically restores the relationship between the photographed person and the distant family member.

Many aspects of the workers' lives remain hidden in the exhibition, making the spectator aware that the lives, struggles, actions and personalities of certain people are invisible to the rest of society. This discreet detachment also calls into question the traditionally privileged position of the photographer; of the observer who sees through the complexities and captures and reveals the truth with her camera. In re-enacting with her subjects the practice of sharing photos in online family groups, Anna Fabricius also reflects on the role of photographs in today's society. These works shed new light on the lives of worker communities at a time when new forms and networks of global employment are under development in our country. What is there to be learned from guest workers? As evidenced by the exhibited works: aptitude for responsibility, familial love, and care above all.

BIBLIOGRAPHY ——— Castells, Manuel (1996): *The Rise of the Network Society. The Information Age Vol. I.* New York, John Wiley & Sons.

Fraser, Nancy (2024): *Cannibal Capitalism.* London, Verso.

Sassen, Saskia (2006): *New Global Classes: Implications for Politics.* In Sassen, Saskia: *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages.* Princeton, Princeton University Press. 298-302.

A magyar szociológia és közbeszéd a külföldre szerződöttetett mezőgazdasági és ipari dolgozókat *vándormunkásoknak* nevezte egészen a 20. század első harmadáig. Napjainkban a *vendégmunkás* fogalom terjedt el az ideiglenesen foglalkoztatott külföldi munkavállalók leírására, mely a nemzetközi, különösen a német szóhasználatot fáziskéséssel követi.

Az egykori Nyugat-Németország külföldi vendégmunkás programja sokban hozzájárult ahhoz, hogy a hatvanas években a fogalom a közbeszéd részévé vált. Günter Wallraff tényfeltáró újságírói munkája megkérdőjelezte a *külföldi* és a *vendég* jelzők legitimitását. A 21. században a növekvő állami kontroll és a munkaközvetítői infrastruktúrák jelentős fejlődésével azonban újratert nyert a *vendégmunkás* megnevezés.

Összességében elmondható, hogy a ma Magyarországon használt és sugallt *vendégmunkás* fogalom jól jelzi az idegének megtűrt ideiglenességét, egy társadalmi réteg behatárolt időszakhoz és szigorú feltételekhez kötött ittlétét és biztosított életkörülményeit. A külföldi munkások törvényesen nem vállalhatnak munkát az országban, csak ideiglenesen foglalkoztathatók bizonyos feltételek mellett. A külföldi vándormunkás fogalom használatát amiatt tartom átmenetileg szerencsésebbnek, mert feléleszt egy elfelejtett hagyományt és társadalmi problémát, mely újragondolást és megfelelőbb szakpolitikákat igényel.

Until the first decades of the 20th century, Hungarian sociology and public discourse referred to agricultural and industrial workers contracted abroad as *itinerant workers*. Nowadays, the term *guest worker* has become widespread to describe temporarily employed foreign workers, following international, especially German, terminology with some delay.

The former West Germany's foreign guest worker programme contributed greatly to the term becoming part of the vernacular in the 1960s. Investigative journalist Günter Wallraff has questioned the legitimacy of the adjectives *foreign* and *guest*. In the 21st century, however, the term *guest worker* is gaining ground again with increasing state control and the significant development of employment agency infrastructures.

All in all, the term *guest worker*, as used and implied in Hungary today, is a good indicator of the tolerated temporariness of foreigners, of how the stay and living circumstances of a social group are limited in time and bound by strict conditions. Foreign workers cannot legally work in the country; they can only be hired for temporary employment under certain conditions. I consider the use of the concept of foreign itinerant worker to be more fortunate for the time being because it revives a forgotten tradition and highlights a social problem that needs to be reconsidered for better policies to be put in place.

GLOBALIZÁLÓDÓ GAZDASÁG — GLOBÁLIS MUNKAVÁLLALÓK

Korunkban ismét jellemző a külföldi vándormunkások, kevésbé adekvát szavakkal a *vendégmunkások*, *migráns munkavállalók* vagy a *külföldi munkaerő* jelenléte. Az ideiglenesség állandósult szerte a világon.

A globális gazdasági és társadalmi

egyenlőtlenségek, háborúk és természeti katasztrófák jelentős embertömeget kényszerítenek arra, hogy elhagyják a hazájukat. Közülük talán a szerencsésebbek – Illyés Gyula szavait szabadon idézve – tudatosan kényszerülnek a centrum országokba, és így egy szabályozott vándorlásban vesznek részt, melynek során a gazdagabb országok munkaerőhiányát pótolják. A továbbiakban a vándormunkások négy meghatározó jellemzőjét mutatom be.

ÜZENET A LÁNYAINKTÓL

2023-2024
analóg fotográfia

MESSAGE FROM OUR DAUGHTERS

2023-2024
analogue photo

22

MESZMANN TIBOR
KÜLFÖLDI VÁNDORMUNKÁS

TIBOR MESZMANN
FOREIGN ITINERANT WORKERS

GLOBALISING ECONOMY — GLOBAL WORKERS

The presence of foreign itinerant workers, or, in less appropriate terms, *guest workers*, *migrant workers* or *foreign labour*, is once again a typical phenomenon in our times. Temporarieness has become permanent around the world. Global economic and so-

cial inequalities, wars and natural disasters are forcing large numbers of people to leave their homelands. Among them, the more fortunate perhaps, are – to rephrase Gyula Illyés – consciously forced to aspire for countries in the centre and thus participate in controlled migration to make up for labour shortages in richer countries. In the following, I will present four defining characteristics of itinerant workers.

THAIFÖLDI FŰSZEREK A PIHENŐBEN

2023-2024
analóg fotográfia

THAI SPICES AT REST

2023-2024
analogue photo

23

TERÜLETI MOBILITÁS

A vándormunkások jelentős területi mobilitással rendelkeznek. Képesek a vándorlásra, környezetváltoztatásra, s ebben a családtagok, az otthoni

közösség és sokszor az állam is támogatja őket. A külföldi munkavállalást megelőzően több munkaképességet felmérő teszten és egészségügyi vizsgálaton esnek át. Az ipari és mezőgazdasági ágazatokban tipikusan férfiakat, míg egyes szolgáltatási szektorokban (pl. idős gondozás) elsősorban nőket toboroznak. A fiatal, erejük teljében lévő csoport tagjai gyakran korosztályosan is elkülönülnek a helyi, öregedő társadalomtól, ahova megérkeznek.

IDEIGLENES FOGLALKOZTATÁSI PROGRAMOK

A vándormunkások a külföldiek számára létrehozott ideiglenes foglalkoztatási programokban vesznek részt, amelyekben a munkáltatók érdeke és aktív szerepe érvényesül a különböző állami és államközi szabályozásokon

keresztül. Az első világháború lezárását követő nemzetállami rendszer kiépüléséig, néhány kivételtől eltekintve, a munkások szabadon vándorolhattak. Európa területén ez alól a bismarcki Német Birodalom kivételt jelentett, mert ott az állam a letelepedés, a lengyel nyelv közéleti használatának és a német nyelv tanulásának tiltásával megtalálta a kompromisszumot a földbirtokosok igényei – a könnyen elbocsátható, szezonálisan alkalmazott lengyel mezőgazdasági idénymunkások –, és a lakosság erősödő bevándorlóellenes érzelmei között. Az útlevelek bevezetését követően globális hullámokban fejlődő üzletág épült a bevándorló munkavállalók toborzására és ellenőrzésére. A külföldiek ideiglenes foglalkoztatására létrehozott mai programok az 1945 utáni nyugat-európai országokban honos vendégmunka programok utódjaként jöttek létre. Magyarországra az 1990-es évektől a szomszédos országokból szabadon jöhettek a szezonális munkások, 2001 óta azonban elsősorban munkaerőkölcsonzó cégek közvetítésével célzottan érkeznek egy-egy munkáltatóhoz.

24

TERRITORIAL MOBILITY

Itinerant workers have considerable territorial mobility. They are able to migrate, change their environment, and are supported in this by their

household, their community and often the state. They undergo a series of work capacity tests and medical examinations prior to working abroad. In the industrial and agricultural sectors, typically men are recruited, while some service sectors (e.g. elderly care) predominantly recruit women. Members of this young, energetic group are often also age segregated from the local, ageing society they arrive in.

TEMPORARY EMPLOYMENT PROGRAMMES

Itinerant workers participate in temporary employment programmes for foreigners, in which employers assert their interests and active role through various national and transnational regulations. Until the establish-

ment of the system of nation-states after the end of the First World War, workers were, with few exceptions, free to migrate. In Europe, the exception to this was Bismarck's German Empire, where the state found a compromise between the needs of landowners – for easily dismissible Polish seasonal agricultural workers – and the growing anti-immigrant sentiment of the population by banning settlement, the use of the Polish language in public life and even the studying of German as a second language. Following the introduction of passports, an entire industry emerged globally in waves for the recruitment and control of immigrant workers. Today's programmes for the temporary employment of foreigners were created as successors to the guest work programmes established in Western European countries after 1945. Since the 1990s, seasonal workers from neighbouring countries have been free to come to Hungary, but since 2001 they have been mainly arriving through temporary employment agencies, directly to specific employers.

25

MUNKA- KÖZPONTÚSÁG

A közgazdászok és gazdaságsszociológusok becslése szerint a kétszeres munkabér az, amely már arra sarkallja az embereket, hogy lakóhelyüktől távol vállaljanak munkát. Az új környezetben, különösen a jogait és a helyi nyelvet nem ismerő vándormunkásból ideális dolgozó válhat. Háztartási munkával és közösségi tevékenységgel nem kell foglalkoznia, így arra összpontosíthat, hogy rövid időn belül minél több pénzt keressen, amit hazautalhat. John Berger találó megfogalmazása szerint még a szabadidőre sincs ideje, hiszen minél többet dolgozik és keres, annál hamarabb térhet haza. A munkaszociológusok és a szakszervezeti tagok is ismerik a *hajtósok* jövedelemmaximalizáló csoportját. Őket a körülmények arra sarkallják, hogy a munkáltatók kottáját betartva a maguk hosszú távú érdekei és a helyi munkásság érdekeivel szemben vegyenek részt a munka világában. Jellemző, hogy a jövedelem és a munkaidő maximalizálása a *szakképzetlenséggel* társul. A vándormunkások többsége ugyanis olyan munkát végez, amely nem igényel előzetes képzettséget. Hiába az otthon szerzett szakmunkás bizonyítvány, vagy akár a tanári vagy jogász diploma, tudásukat nem ismeri el környezetük, a vállalaton belül nem tudnak előre lépni, így megmaradnak alacsony besorolású munkásnak. Jelenlétük gyakran konfliktust szül, mivel lefelé szorítja a béreket. Csekély családi, társadalmi és intézményi támogatásra számíthatnak és erősen függenek az államtól, a munkáltatótól és a befogadó társadalomtól, ezért érdekeiket nehezebben tudják érvényesíteni. A jelenlegi újraiparosítási törekvésekkel együtt megjelenő munkások sok tekintetben hasonlítanak az államszocialista-korszakban a munkásszállók kényszerpályán mozgó lakóira: egy felemás, két társadalom perifériáján rekedt, rögzült átmeneti rétegre, *akinek munkája van, de otthona nincs.*

26

ÜZENET A KISLÁNYOMTÓL

2023-2024
analóg fotográfia

MESSAGE FROM MY LITTLE DAUGHTER

2023-2024
analogue photo

LÁTHATATLANSÁG, SÉRÜLÉKENYSÉG ÉS TÁRSADALMI KIREKESZTETTSÉG

Michael Burawoy brit szociológus szavaival élve, ha *vendégmunkás-rendszereket* látunk egy országban, ott olyan strukturális feltételek, politikai és jogi korlátok léteznek, melyek lehetetlenné teszik a társadalmi beilleszkedést és integrációt. A hazánk-

nál szegényebb országokból érkező külföldi vándormunkások sérülékeny csoportot alkotnak: a vízumuk konkrét munkáltatóhoz köti őket. Tóth Judit alkotmányjogász elemzése szerint az Alaptörvény a külföldieket kizárja a szociális biztonsággal, művelődéssel kapcsolatos alapjogokból. A migrációs kontrollra vonatkozó szabályok terjedelmükben is sokkal jelentősebbek, mint a külföldiek jogaira vonatkozó rendelkezések. Míg a jogszerűen Magyarországon tartózkodó harmadik országbeli külföldiek gazdasági, szociális és politikai jogai jelentősen korlátozottak, az eljárás alatt állók, a státust váltók és az illegálisan itt tartózkodó külföldiek személyi szabadsága, tartózkodása, családi és magánélethez, emberi méltósághoz való joga már csak részlegesen érvényesül.

Ehhez társul a vándormunkások alacsony szintű helyi társadalmi beágyazottsága. Gyakran olyan munkahelyeken és munkakörökben dolgozhatnak csak, ahol nem érintkeznek a helyi társadalommal, sőt néha helyi dolgozókkal sem. A helyi lakosoktól eltérő megjelenésük, szokásaik sokszor váltanak ki negatív érzelmeket, előítéleteket. Tipikus lakóhelyük a munkásszálló, melyen belül egy zárt csoportot alkotnak, ezen kívül pedig nincs lehetőségük közösségi életet élni. A távoli családtagokkal jellemzően okostelefonon tartják a kapcsolatot. Összességében kijelenthetjük, hogy társadalmi láthatatlanságban élnek. A vándormunkások mozgását irányító toborzó és ellenőrző intézmények ellenérdekeltek a társadalmi beilleszkedésükben, hiszen a sérülékenységük és munkaközpontúságuk leginkább így fokozható.

Cindy Hahamovitch amerikai történész szerint a vendégmunkás programok a *tökéletes bevándorlókat alkották meg, olyan osztályba tartozó dolgozókat, akik a senki földjén, a nemzet*

WORK-ORIENTED ATTITUDE

Economists and economic sociologists estimate that the double of their usual wage is already enough motivation to drive people to work far from

home. Itinerant workers, especially the ones who do not know their rights and the local language, can become ideal workforce in a new environment. With no household chores or community activities to deal with, they can concentrate on earning as much money as possible in a short time, which they can wire home. As John Berger aptly put it, they do not even have time for leisure, because the more they work and earn, the sooner they can return home. Labour sociologists and trade unionists are also familiar with the income-maximising group of *zealous workers*. They are driven by circumstances to participate in the world of work against their own long-term interests as well as the interests of local workers, following the employers' script to the letter. Typically, the maximisation of income and working time is associated with *being unskilled*. Indeed, the majority of migrant workers do work that requires no prior training. Even if they have a vocational certificate at home, or even a graduate degree in teaching or law, their skills are not recognised by their environment, they cannot advance within the company and remain low-rated labourers. Also, their presence often creates conflict as it suppresses wages. They have little family, social and institutional support to rely on and are heavily dependent on the state, the employer and the host society, which makes it more difficult for them to advocate for themselves. The workers who are appearing as a result of the current re-industrialisation efforts are in many ways similar to the people who lived in workers' hostels during the era of state socialism, constrained to a set course: a lopsided, transitory stratum stuck on the periphery of two societies, *with a job but no home*.

A FAMUNKÁS

2023-2024
analóg fotográfia

THE WOODWORKER

2023-2024
analogue photo

TIBOR MESZÁRN
FOREIGN ITINERANT WORKERS

33

INVISIBILITY, VULNERABILITY AND SOCIAL EXCLUSION

When we see *migrant labour systems* in a country, to use British sociologist Michael Burawoy's phrase, it means that there are structural conditions and political and legal barriers in place that make social inclusion and integration impossible. Foreign

itinerant workers coming from countries poorer than our own are a vulnerable group: their visas tie them to a specific employer. According to constitutional lawyer Judit Tóth, the Fundamental Law of Hungary excludes foreigners from fundamental rights related to social security and education. The regulations on migration control are also much more extensive in volume than the provisions on the rights of foreigners. While the economic, social and political rights of third-country nationals staying legally in Hungary are significantly restricted, the rights to personal freedom, residence, family, private life and human dignity of foreigners being processed, changing status or staying illegally are barely asserted.

This is aggravated by the low-level local social integration of itinerant workers. They are often restricted to workplaces and jobs where they have no contact with the local society and sometimes even with local workers. Their appearance and habits, which are different from those of the local population, often provoke adverse feelings and prejudices. Their typical place of residence is the workers' hostel, within which they form a closed group, and apart from that they have no opportunity to live a social life. They typically keep in touch with distant family members via smartphone. Overall it can be declared that they live in social invisibility. The recruitment and control institutions that manage the movement of migrant workers are reluctant to integrate them into society, as this is the best way to increase their vulnerability and work-oriented attitude.

According to American historian Cindy Hahamovitch, guest worker programmes have created *a class of perfect immigrants who live in a no-man's land, outside the bounds of nationhood*

és a munkásság határain kívül helyezkednek el. A vendégmunkás alacsony társadalmi státuszú marad, emellett rugalmas, lecserélhető, könnyen elbocsátható, a termeléshez és a követelményekhez tökéletesen alkalmazkodik, és a rövid távú haszonért cserébe lemond a jogairól. A vendégmunkás nemcsak a munkáltatók álma: sérülékenységük, kiszolgáltatottságuk, fizikai jelenlétük a szélsőjobboldal gyűlöletének is tökéletes cél- és gyűjtőpontja. Érdeemes azonban észben tartani, hogy a múltban a vándormunkások a társadalmak közötti hidak fontos elemei, egy élő és mozgó közösség aktív részesei is voltak. A vándormunka jelensége magában hordozza a globális kapitalizmus társadalmi, politikai és gazdasági életre vonatkozó többszörös ellentmondásait, de rámutat az emberiség jelenkori törekvésére is. A vándormunkás a vendégmunkáshoz képest kevésbé kiszolgáltatott: országhatárokon át szabadon válthat munkát, szerveződhet és harcolhat jogaiért. A hipermozgékony globális kapitalizmus és társadalom korában is mindannyiunk érdekében áll a vándormunkások alapjogainak megszerzése és érvényesítése: csak a legsérülékenyebbek bevonásával védhetjük meg saját emberi jogainkat is.

IRODALOM — Berger, John és Mohr, Jean 2010 (1975): *A Seventh Man*. New York, Verso.

Burawoy, Michael (1976): The Functions and Reproduction of Migrant Labor: Comparative Material from Southern Africa and the United States. In *American Journal of Sociology*, 81. 5., 1050–1087.

Hahamovitch, Cindy (2003): Creating Perfect Immigrants: Guestworkers of the World in Historical Perspective. In *Labor History*, 44. 1., 69–94.

Illyés Gyula: (1986): Munkásszállás-közművelődés. In *Módszertani füzetek 9. Szakszervezetek Fővárosi Művelődési háza*, Budapest, 8.

Ruhs, Martin (2021): Guest Workers: Enduring Questions and Policy Controversies. In *International Migration*, 59. 6., 238–241.

Tóth Judit (2018): „Külföldiek és hontalanok”. In Jakab András és Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, <http://ijoten.hu/szocikk/kulfoldiek-es-hontalanok>. Letöltés: 2024. május 17.

Wallraff, Günter (1986): *Legalul*. Budapest, Magvető Kiadó.

and the house of labor. The guest worker remains of low social status, but is also flexible, replaceable, easily dismissed, perfectly adaptable to production and requirements, and gives up rights in exchange for short-term gain. Guest workers are not only the employers' dream: their vulnerability, exploitability and physical presence are also the perfect target and focus for far right hatred. However, it is worth bearing in mind that in the past, itinerant workers were also important constituents of the bridges between societies, active participants in an alive and mobile community. The phenomenon of itinerant labour carries with it the multiple contradictions of global capitalism with regard to social, political and economic life, but is also an indicator of the fragility of humanity today. Itinerant workers are less vulnerable than guest workers: they are free to move across borders to find new jobs, they can organise and fight for their rights. In the age of hypermobile global capitalism and society, it is in all our interests to secure and enforce the basic rights of migrant workers: only by involving the most vulnerable can we also defend our own human rights.

BIBLIOGRAPHY — Berger, John and Mohr, Jean 2010 (1975): *A Seventh Man*. New York, Verso.

Burawoy, Michael (1976): The Functions and Reproduction of Migrant Labor: Comparative Material from Southern Africa and the United States. *American Journal of Sociology*, Vol. 81, No. 5., 1050-1087.

Hahamovitch, Cindy (2003): Creating Perfect Immigrants: Guestworkers of the World in Historical Perspective. *Labor History*, Vol. 44. No. 1., 69-94.

Illyés, Gyula (1986). Munkásszállás-közművelődés. [Popular Education in Workers' Hostels] *Módszertani füzetek 9. Szakszervezetek Fővárosi Művelődési háza*, Budapest, 8.

Ruhs, Martin (2021): Guest Workers: Enduring Questions and Policy Controversies. *International Migration*, Vol. 59. No. 6., 238-241.

Tóth, Judit (2018): "Külföldiek és hontalanok" [Foreigners and the Stateless] In Jakab, András and Fekete, Balázs (eds.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*, <http://ijoten.hu/szocikk/kulfoldiek-es-hontalanok>. (Accessed: 17 May 2024)

Wallraff, Günter (1985): *Ganz Unten*. Cologne, Kiepenheuer & Witsch.

Bjarne, az idős norvég melós és a munkáspárt helyi szervezőtének oszlopos tagja, akihez önkormányzati alkalmazottként takarítani jártam, megemlítette egyszer, hogy a fjordparti falu kultúrházát vágóhídnak nevezték a régmúlt időkben. Ha a falai között összegyűltek szórakozni a fiatalok, nem múlt el táncmulatság vagy más egyéb rendezvény anélkül, hogy valakit le ne szúrtak volna. A helyi legények arról voltak híresek, hogy szívesen kötözködtek a szomszéd falvakból átruccanó idegenekkel, és hamar előrántották a késüket a csizmaszárból.

Apám öccsének a képe bekeretezve, üveg alatt lógott fenn a falon a nagy szobában egész gyerekkoromban. Megnyerő mosolyú fiatalember világos, csíkos öltönyben, szolid nyakkendővel és hátrafésült hajjal, akit igencsak nehezen tudtam beleképzelni abba a történetbe, amit hallottam róla. Miközben a húszegynéhány éves apámat, mint vasutast 1945 januárjában végül mégis bevonultatták, és a háború utolsó hónapjában orosz hadifogságba esett, majd több mint három évet túlélte egy krími munkatáborban, otthon az öccse legénnyé cseperegett, és ha igaz, amit apám unokatestvére állított, nagy duhaj lett belőle. Mindenesetre ott volt egy táncmulatságon, ahol egymásnak estek a helyi és a szomszéd faluból átjött legények. Azt, hogy tényleg verekedés lett volna, az apám talán egyszer, ha elkottyintotta. Azt viszont, hogy a tizenkilenc éves öccse ekkor kapta azt a vérmérgezést, amiben azután meghalt, nem titkolta senki. Ez a vérmérgezés jelképezte annak a tragikus halálnak az értelmetlenségét, amit a báty és a szülők sohasem tudtak később megemészteni. Őszerintük a vérmérgezést egy törött pohár véletlen szilánkjá okozta, míg az unokatestvér késeléséről beszélt.

Bjarne, an elderly Norwegian labourer and a stalwart of the Labour Party's local branch, who I used to clean for as a municipal employee, mentioned to me once that the village hall in the fjordside hamlet had been called a slaughterhouse in bygone days. When the village youth gathered for some merriment within its walls, no dance or other shindig would pass without someone getting stabbed. The local lads were notorious for being keen to pick a brawl with strangers popping over from neighbouring villages, and didn't hesitate to pull a knife out of their boot shaft.

A picture of my father's younger brother hung in a glazed frame on the living room wall all throughout my childhood. He was a young man with an endearing smile and slicked back hair, wearing a light, striped suit and a modest tie; I found it hard to picture him in the story I had heard about him. While my twenty-something father, a railwayman, was finally drafted after all in January 1945, and in the last month of the war he was taken prisoner of war in Russia to survive more than three years in a Crimean labour camp, back at home his brother grew to be a dashing young man, and if what my father's cousin was saying is true, he became quite a rambunctious one at that. In any case, he happened to be at a dance where the local and neighbouring villagers jumped at each other's throats. That it was a real fight, my father may have blurted out once. But that it was then that his nineteen-year-old brother had got the blood poisoning that killed him, no one ever tried to hide. This blood poisoning symbolized the senselessness of a tragic death that the older brother and the parents could never come to terms with. According to them, the blood poisoning was caused by an incidental splinter from a broken glass, while the cousin spoke of stabbing.

Meghallva Bjarnétól, hogyan hívták hajdan a falu kultúrházát, egyszerre egymásba tükröződött, és kísértetiesen hasonlított annak a két falunak a múltja, amelyek pedig a széles Európa olyan egészen távoli szögleteiben feküdtek, mint a Kisalföld és a Fjordvidék. Az egyik, apám szülőhelye, Iklanberény, amely nagybátyám leszúrásának idején még élt és virult, a gyerekkoromban már egy Isten háta mögötti hely lett, ahol a házak többsége összedőlt, és a düledezőfélben lévőket idős emberek és egy-két alkoholista lakta, hogy majd a rendszerváltás után visszajöjjen az öreg bárónő, és felvásárolja potom áron a porták nagyrészét. A másikról, a fjordparti faluról szintén azt hittem, amikor először megérkeztünk oda, hogy az Isten háta mögött fekszik. De hamar beláttam, hogy a távolság és hiányos ismereteim csaptak be. Valójában ennek a falunak folyamatosan bővülő ipari parkja volt, az egyre több gyereknek kacsalábon forgó új óvodát nyitottak, míg a réginek az épületét irodaközpontként hasznosították tovább, az önkormányzat élményfürdőt építtetett önerőből, hogy a gombaként szaporodó családi házakról ne is beszéljünk.

Évekig éltem ennek a fjordparti falunak a mindennapi életét, és az a messzi kisalföldi falu még véletlenül se jutott volna eszembe róla. Annál is kevésbé, mivel ez a falu még valami egészen mással is igencsak meglepett.

Mialatt Párizsban tanultam, és Bordeaux-ban tanítottam, a kulturális kavalkád mindennapjaim természetes része volt. Legjobb francia barátom Párizsban, François valójában kanadai volt, aki anyanyelveként egy háromszáz évvel korábbi franciát beszélt, valahogy úgy, ahogy a moldvai csángók a nyelvújítás előtti magyart. François évekig Akenóval, egy japán fiúval vett ki közösen albérletet, és emiatt mindenféle japán egyetemisták adták náluk egymásnak a kilincset. Akeno legjobb barátja mégis a román Dragos volt, aki filozófia szakos doktoranduszként az öngyilkosságból írta a kisdoktoriját. Jómagam az egyetem mellett a kis Clément-ra vigyáztam a Stalingrad metrómegállóhoz közel, felváltva a mexikói Beatriz-szel, aki később jó pár hónapig a szerelmem lett. Jó pár év múlva azután Bordeaux-ban már nekünk bébizsított Jean-Pierre, a félvietnámi óvó bácsi, annak fejében,

GOMBATERMESZTŐ ÜZEM

2023-2024
analóg fotográfia

MUSHROOM FARM

2023-2024
analogue photo

A GOMBASZEDŐ

2023-2024
analóg fotográfia

THE MUSHROOM PICKER

2023-2024
analogue photo

ÜZENET
A LÁNYOMTÓL

2023-2024
analóg fotográfia

MESSAGE FROM
MY DAUGHTER

2023-2024
analogue photo

Hearing from Bjarne what the village hall used to be called, the pasts of the two villages – which lay in such far-flung corners of Europe as the Little Hungarian Plain and the Norwegian Fjordlands – suddenly seemed so eerily similar that they felt like each other's mirror images. One of them, my father's birthplace, Iklanberény, which was still full of life around the time my uncle was stabbed to death, had become a godforsaken wasteland by the time I was a child, most of its houses had collapsed and the crumbling, shabby ones still standing were inhabited by old people and a few alcoholics, only to be taken over by the old baroness, who would return and buy up most of the homesteads for a pittance after the regime change. The other, a fjordside hamlet, I also thought was a godforsaken hellhole when we had first arrived there. But I soon realised that had been fooled by distance and my ignorance. In fact, this village had an ever-expanding industrial park, a new kindergarten with bells and whistles had been opened for the growing number of children, while the building of the old one was refurbished as an office centre, and the municipality had built a spa on its own funding, not to mention the mushrooming single-family homes.

For years, I lived the daily life of this fjordside hamlet, and it would have never reminded me of that village in the far-off Little Plain. Especially because this village flabbergasted me with something utterly different.

While studying in Paris and teaching in Bordeaux, the cultural cavalcade had been a natural part of my quotidian life. My best French friend in Paris, François, was in fact a Canadian whose mother tongue was a three-hundred-year-old French, much the same way as the Csángós of Moldavia still speak a Hungarian from before the 19th century language reform. For years François shared a flat with Akeno, a Japanese fellow, and as a result all sorts of Japanese university students were coming and going all the time. Yet, Akeno's best friend was the Romanian Dragos, who was a PhD student in philosophy writing his thesis on suicide. As a side-gig while at university, I was looking after little Clément near Stalingrad metro station, alternating shifts with Beatriz from

hogy a fiunkkal magyarul beszélt. És például tamil származású volt a bordeaux-i bölcsészkar dékánja, monsieur Singaravelou, akivel meddő szócsatát vívtam arról, hogy vajon az egyetemi autonómia vagy az államközi szerződés fontosabb-e a lektori állásom időtartalmát illetően.

Mindezekből arra a következtetésre jutottam, hogy a kulturális sokszínűség a nagyvárosi életformához tartozik. Ezt egészen addig hittem, amíg a fjordparti faluban meg nem telepedtünk.

Az első figyelmeztető jel az volt, hogy amikor a csecsemőket féléves vizsgálatra vittük, nemcsak én nem értettem a vizsgálatot végző doktornő norvégját, de a feleségem se, aki velem ellentétben már akkor tökéletesen beszélte az ország nyelvét.

Amit az magyarázott, hogy a doktornő dán volt. Ő a saját nyelvén érintkezett a helyi norvégokkal, akiket, ha megkérdeztünk, hogy a rendelőben mindent megértenek-e, csak hümmögtek, és megjegyezték, hogy a dán nem is egy külön nyelv, csak a torokgyulladás egyik nagyon sajátos tünete. Aztán ahogy mind mélyebbre merültünk a falusi hétköznapiakba, egyre-másra bukkantak elő az egyéb külföldiek. Például szép lassan kiderült, hogy mindegyik orvos dán. Ahogy a gyógytornászok és néhány ápolónő hollandok voltak. Ezek az egészségügyi alkalmazottak a valamivel magasabb fizetésen túl azért vetődtek el ilyen messzire, mert mindegyikük többé-kevésbé az egészséges élet megszállottja volt, akik számára ez a fjordvidéki táj maga volt a földi paradicsom, ahol kedvükre űzhették a szabadidős sportokat a síelés-től a raftingoláson át a lovaglásig. Ráadásul a lapos, túlcivilizált és túlszűfolt Dániában és Hollandiában, mint később hallottam tőlük, a hegyes-völgyes, vadregényes Norvégia a nosztalgikus ősiségnek és eredetiségnek valami hasonló csillogását viseli magán, mint számunkra magyaroknak Erdély. Majd az egyik pénztárosnő a szupermarketben azzal vetette észre magát, hogy idege-sebb természetű volt, könnyebben kiül az arcára a frusztráltsága, mint a figyelmeztett fjordparti norvégoknak, sőt egyszer egy rosszmájú, rasszista megjegyzését is elcsíptem, amit egy eritreai anya-csecsemő páros háta mögött a kollégájának odavetett. A százharmincöt norvég tájszólás miatt bizonytalan voltam

Mexico, who later became my lover for several months. Several years later in Bordeaux, Jean-Pierre, the half-Vietnamese kindergarten teacher, was babysitting for us in exchange for speaking Hungarian with our son. And, as a matter of fact, the dean of the Bordeaux faculty of humanities, Monsieur Singaravelou, with whom I had a fruitless war of words over whether the intergovernmental treaty was more important than university autonomy when it came to determining the duration of my contract as a language assistant, was Tamil-born.

From all of this, I had come to the conclusion that cultural diversity was associated with the metropolitan way of life. I believed this until we settled in that fjordside hamlet.

The first warning sign was that, when we took our baby for a six-month check-up, not only did I not understand the Norwegian spoken by the doctor who was doing the check-up, but neither did my wife, who, unlike me, already spoke the language perfectly. This was explained by the fact that the doctor was Danish. She communicated in her own language with the local Norwegians, who, when asked if they understood everything at the doctor's office, just mumbled and remarked that Danish was not a separate language, merely a very peculiar symptom of sore throat. Then, as we immersed deeper and deeper into the daily life of the village, other foreigners kept popping up. For example, it gradually became clear that all the doctors were Danish. And the physiotherapists and some of the nurses were Dutch. The reason these health workers had ended up so far, in addition to slightly higher wages, was because they were all more or less obsessed with a healthy life. For them this fjord landscape was a paradise on earth, where they could enjoy recreational sports from skiing through rafting to horse riding. Moreover, as I later heard them say, in the flat, over-civilised and over-crowded Netherlands and Denmark, the rugged wilderness of Norway's mountains and valleys has a similar glamour of nostalgic antiquity and originality as Transylvania for us Hungarians. Then a cashier at the supermarket caught our attention by having a more nervous nature, her face more easily revealed her frustration than the disciplined fjordside

szokatlan kiejtését illetően, de pár hónap múlva egyszer meghal-
lottam az élményfürdő szaunájában társalogni egy turistával, és
hirtelen róla is kiderült, hogy bevándorló. Az örökös rosszkedv
sötét fátyla leszakadt róla, a Rammstein együttes és Goethe
nyelvét, amely az anyanyelve volt, olyan felszabadult örömmel
beszélte, amelyet előtte sohasem vehettem észre rajta.

Arról a fiatal nőről viszont, aki az önkormányzat fogadópultja
mögött ült, néhány mondata után egyértelműen megállapíthat-
tam, hogy a helyi tájszólást beszéli, még hozzá a lehető legíze-
sebben. Le is esett az állam, amikor pár hétre rá a piros pöttyös
eperültetvények mellett hazafelé ballagva meghallottam, hogy
ugyanó tart eligazítást a Lettországból megérkezett szezonmun-
kásoknak az anyanyelvükön. Miután utánakérdeztem, megtudtam,
hogy valamikor ő is egy volt azok közül az eperszedők közül, akik
minden nyáron megérkeznek, maradnak egy bő hónapig, nappal
dolgoznak, éjjel a nekik épített barakkokban laknak, majd az eper-
szezon végeztével hazautaznak. Csakhogy ő szerelembe esett
az egyik bogyósgyümölcskertész agglegénnyel, és holtodiglan-
holtomiglan a norvég eperrel kötötte össze az életét.

De mind közül a legnagyobb meglepetést egy lengyel anyuka,
Katarzyna okozta, akinek a fia párhuzamosan járt a mi kisebbik
lányunkkal óvodába, majd alsó- és felsőtagozatba. Évekig voltunk
egymás számára az a félismerős, akinek az ember naponta egy-
szer-kétszer odaköszön, és félévenként vált vele egy-két udvarias
vagy praktikus mondatot. A norvég köszönéseimet Katarzyna
mindig angolul viszonzta, aminek egész sokáig nem tulajdoní-
tottam jelentőséget, ahogy annak se, hogy rövid beszélgetése-
ink szintén angolul zajlottak. Arra gyanakodtam, hogy kíméletes,
és nem akar szembesíteni hiányos norvég tudásommal. Aztán
egyszer úgy esett, hogy egymás mellett ültünk az uszodában.
Fürdőruhában lógattuk a lábunkat abba a medencébe, ahol az ő
fiuk és a mi lányunk úsztak. Gondoltam, megtöröm az évtizedes
gonosz varázst, amely idegenné tesz minket egymás számára,
és őszinte érdeklődést fogok mutatni iránta. Elejtettem néhány
közvetlen norvég mondatot a lányunkról, hogy bizalmat mutas-
sak és szerezzek, másrészt, hogy gyerekjáték legyen a témához

44

45

Norwegians, and once I even caught a nasty racist remark she
made to a colleague behind the back of an Eritrean mother and
baby. I was unsure about her unusual accent because of the one
hundred and thirty-five Norwegian dialects, but a few months
later I overheard her talking to a tourist in the sauna at the spa and
all of a sudden she turned out to be an immigrant. The dark veil
of perpetual grumpiness was lifted, and she spoke the language
of Rammstein and Goethe, her mother tongue, with such joyful
abandon that I had never noticed in her before.

The young woman behind the reception desk at the local mu-
nicipality, on the other hand, was, as I could ascertain after a few
sentences, clearly speaking the local vernacular, and as delecta-
bly as possible. My jaw dropped when, a few weeks later, on my
way home past the red-spotted strawberry fields, I heard her
giving a briefing to seasonal workers who had just arrived from
Latvia – in their mother tongue. After asking around, I learned
that she had once been one of the strawberry pickers who arrive
every summer, stay for a month or so, work during the day, spend
the night in the barracks built for them, and then return home at
the end of strawberry season. Only she fell in love with one of the
bachelor berry farmers and tied her life to Norwegian strawberry,
till death do them part.

But the biggest surprise of all came from a Polish mother,
Katarzyna, whose son was attending kindergarten and then pri-
mary school at the same time as our younger daughter. For years,
we were the semi-acquaintances whom you say hello to once or
twice a day and exchange a polite or practical sentence or two
every half-term. Katarzyna always reciprocated my Norwegian
greetings in English, to which I didn't attach too much importance
for quite a while, nor to the fact that our brief conversations
were also in English. I suspected that she was being considerate
and did not want to embarrass me with my insufficient Norwe-
gian skills. Then one day we happened to be sitting next to each
other at the swimming pool. In our bathing suits, we were dan-
gling our feet in the pool where their son and our daughter were
swimming. I thought I would break the decades-old evil spell

kapcsolódnia. Katarzyna egyszerre látszott érdeklődőnek és elvesztettnek. Kérdezte, hogy *what do you mean?*, és mentegetőzött, amiért nem tud norvégul. A mentegetőzésen mégis érződött, hogy merő udvariasság. A legtermészetesebb dolognak vette, hogy Norvégia közepén, egy ezerháromszáz lelkes faluban le lehet élni egy teljes életet angolul.

Az ipari parkban a vízierőmű irodái és a tengeralatti kábelt gyártó üzem mellett a legnagyobb cég a pólónyomó volt. Vasbeton csarnokában százhusz munkás dolgozott azon, hogy mezekbe és sportruhákba belevasalja az Adidas, Umbro és Nike márkajelét vagy éppen Lionel Messi nevét. A munka nyelve az angol volt, ahogy a megbízott igazgató Manchesterből jött, a családjával a faluban lakott, és a fiai szintén egy osztályba jártak a gyerekeinkkel. Katarzynának ez volt a munkahelye, és a színárnyalatokért felelt.

Egyszer összeszámoltam, hogy hány országból érkeztek ide a faluba, és huszonnégyig jutottam. Ezek után álmomban sem gondoltam volna, hogy az itt élők nagyapái ugyanúgy megkéselték az idegeneket, ahogy feltehetőleg a nagybátyám is.

Bjarne megjegyzése megvilágosodásként hatott. Ha belegondoltam, akkor ez a kulturális sokszínűség annyit jelentett, hogy a bevándorlók élték a maguk saját, másszínű életét, leszámítva a tősgyökeres boggyógyümölcskertész lett feleségét. Velük párhuzamosan a helyi norvégok szintén élték a sajátjukat. Tény és való, hogy ez utóbbiak nagyon távol álltak attól, hogy meg akarták volna késelni az előbbieket. Éppen ellenkezőleg. Nagyon is elfogadóak voltak velük szemben a mindennapokban, soha semmiféle nyílt agressziót nem tapasztaltam, vagy kirekesztő megjegyzést – a német pénztárosnőén kívül – nem hallottam. Ugyanakkor azt is megértettem az évek alatt, hogy ebben a kis közösségben, ahol majdnem mindenki név szerint ismerte a másikat, az érintkezés ezen a kíméletes módon működik a nyilvános terekben. Amit még tovább erősített a biztonságos jólétben élő emberek kiegyensúlyozottsága. Másfelől viszont a tősgyökeres fjordpartiak világa minden látszat ellenére magába zárult, ahova még a Norvégián belülről odaköltözötték sem tudtak olyan könnyen bejutni.

46

47

that made us strangers to each other and show genuine interest. I dropped a few direct Norwegian phrases about our daughter to show my trust and gain her confidence, and also to make it as easy as pie for her to relate to the subject. Katarzyna looked both interested and lost. She asked *what do you mean?* in English and apologized for not speaking Norwegian. Still, her apology felt like sheer politeness. It was the most natural thing in the world for her to live a full life in English in the middle of Norway, in a village with a population of a thousand and three hundred.

The largest company in the industrial park, apart from the offices of the hydroelectric power plant and the submarine cable factory, was the T-shirt printer. In its reinforced concrete halls, a hundred and twenty workers were toiling away pressing Adidas, Umbro and Nike brand logos, or, for instance, Lionel Messi's name, into jerseys and sportswear. Work language was English, as the acting director was from Manchester. He lived in the village with his family and his sons were also in the same class as our children. This was where Katarzyna worked, she was responsible for colour management.

I once counted up how many countries people had come to the village from and made it to twenty-four. After that, I would never have thought in my wildest dreams that the grandfathers of the people who lived here had stabbed strangers in the same manner as my uncle presumably had.

Bjarne's comment struck me as an epiphany. When I thought about it, all this cultural diversity meant was that the immigrants were living their own different lives, except for the wife of the indigenous berry farmer's Latvian wife. Alongside them, the local Norwegians were also living their own lives. In fact, the latter were quite far from wanting to stab the former. Au contraire. They were very tolerant with them on a day-to-day basis, and I never experienced any overt aggression or heard any exclusionary remarks – apart from those of the German cashier. At the same time, I had come to understand over the years that in this small community, where almost everyone knew each other by name, so considerate was the manner of interaction in public spaces.

Ezt a helyzetet a nagyobbik lányunknak és az eredetileg bergeni norvég barátnőjének az esete képezte le, akikhez a későbbiekben csapódott még egy eritreai menekült lány. Ők hárman az alsó- és felsőtagozatban egymáshoz terelődtek, mivel a többi lány az osztályban, a tősgyökeres helyiek gyermekei, leginkább egymással barátkoztak, és a saját közösségük önképéhez hoztátartozott, hogy egy kisebb közösséget magukból kivessenek.

Bjarne megjegyzése ennek a sokkultúrájú fjordparti életnek a fonákjára világított rá. De ez már egy másik, sokkal hosszabb történet.

A RAKODÓ

2023-2024
analóg fotográfia

THE WAREHOUSEMAN

2023-2024
analogue photo

48

KUN ÁRPÁD:
REGI KESELESEK

ÁRPÁD KUN:
BYGONE STABINOS

49

Which was reinforced further by the poise of people living in safe and sound prosperity. On the other hand, despite all appearances, the world of indigenous fjordside people was closed world, not easily accessible even to those who had moved there from other parts of Norway. This situation was demonstrated by the case of our older daughter and her Norwegian friend, originally from Bergen, who were later joined by an Eritrean refugee girl. The three of them drifted together throughout primary school, as the other girls in the class, children of indigenous locals, were mostly making friends with each other, and it was part of their own community's self-image to have a smaller community excluded from their circles.

Bjarne's comment highlighted the flip side of this multicultural life on the fjord coast. But that is another, much longer story.

FAFELDOLGOZÓ
ÜZEM

2023-2024
analóg fotográfia

WOODWORKING
COMPANY

2023-2024
analogue photo

IMPRESSZUM | IMPRINT

© SZERZŐK | AUTHORS
© PETŐFI IRODALMI MÚZEUM

KIADÓ | PUBLISHER
Petőfi Irodalmi Múzeum

FELELŐS KIADÓ |
RESPONSIBLE PUBLISHER
dr. Török Petra

ISBN 978-963-658-010-0

BUDAPEST, 2024

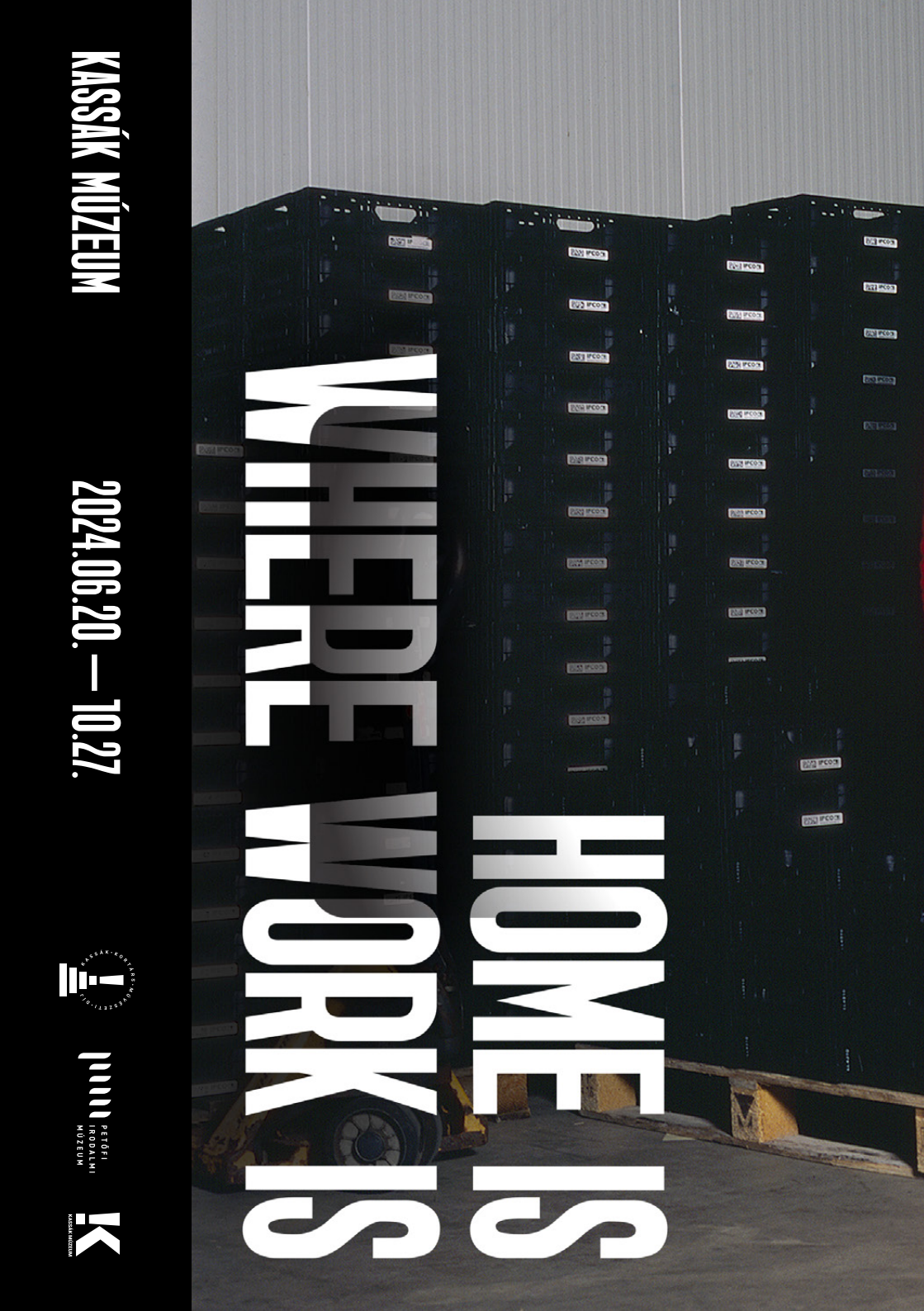

←
ÜZENET A TESTVÉREMTŐL |
MESSAGE FROM MY BROTHER
2023-2024
analóg fotográfia | analogue photo

Borítókép:
ÜZENET A KISLÁNYOMTÓL |
MESSAGE FROM MY LITTLE
DAUGHTER
2023-2024
analóg fotográfia | analogue photo

Belső borítókép:
ITT A MUNKA, HOL AZ OTTHON? |
HOME IS WHERE WORK IS
2023-2024
VIDEOSTILL | VIDEOSTILL

HOME IS WHERE WORK IS

KASSÁK MÚZEUM

2024.06.20. – 10.27.

PERŐI
MÚZEUM

IK
KASSAMÉNY